

Anteproiectele Constituției din 1923

Ediție îngrijită de
Prof. univ. dr. Cristian Ionescu

**ORGANIZAREA
ROMÂNIEI NOI**

Proect de lege
pentru
MODIFICAREA CONSTITUȚIUNEI

de
Inginerul C. GURAN

IAȘI, 1919
TIPOGRAFIA „DACIA” – STR. LĂPUȘNEANU NO. 33

ORGANIZAREA ROMÂNIEI NOI

Proiect de lege pentru modificarea Constituției

Lămuriri

Închegarea a aproape tuturor ținuturilor locuite de români într'un singur Stat, impunând organizarea unitară a României, e o datorie pentru oricare român a contribui după puterile sale la această organizare.

Această datorie caut a mi-o îndeplini, începând cu constituțiunea, baza organizării oricărui Stat, indicând modificările, ce cred, că trebuiesc aduse constituțiunii actuale, pe care o socotesc cea mai bună față cu constituțiunile celorlalte țări.

Aceste modificări, – pe care le-am concretizat în articole de lege fiind în dezacord complet cu ideile în genere admise, – neputând fi înțelese fără arătarea părerilor, cari m'au călăuzit la întocmirea lor, – cred necesar a da lămuririle cari urmează.

Din neam curat țărănesc, – căci tată-meu și tatăl mamei au fost țărani, – din familie liberală și eu însu-mi, mai bine de 30 de ani, făcând parte din Partidul Național-Liberal, – prin parte din ideile mele, m'am deosebit de bună parte din membrii săi; unora părându-le aproape anarhice, iar altora reacționare.

În adevăr, convins că progresul omenirii nu poate avea ca scop decât ca fiecare om să ducă un trai din ce în ce mai bun, prin o muncă din ce în ce mai ușoară, fără ca totuși traiul tuturor oamenilor să poată fi vreodată la fel, și că acest scop poate fi realizat, nu prin lupta dintre clase, ci prin solidarizarea și armonizarea intereselor acestora, am socotit și socotesc că: Numai reaua organizare socială, datorită aplicării greșite, a libertății și egalității nemărginite și a neintervenției Statului, e cauza că progresele realizate de știință, în loc să îndrumeze omenirea spre acest scop, prin îngreuerarea traiului celor mai mulți și favorizarea a unui număr foarte restrâns, a agravat din contra, spre paguba progresului lupta dintre clase, și că, pentru a restabili armonia și a asigura mersul progresului, Statul e dator ca, desființând inegalitățile create prin reaua organizare socială, să caute a da tutului copiilor cu mijloace neîndestulătoare puțința ca, pe socoteala sa, să se desvolte complet atât fizicește cât și sufletește, nefiind vina sa, dacă urmând legilor firești, parte din ei vor muri sau rămânea șubrezi, iar altă parte, din lipsa de energie sau însușiri, neputând ajunge la primele rânduri ale luptătorilor pentru desvoltarea progresului, și vor face datoria potrivit cu însușirile și puterile lor.

Cred asemenea că celor infirmi și celor cu totul în neputință de a munci, societatea le datorește o asistență frățească iar tutului celorlalți ajutoare pentru îmbunătățirea stărei lor, prin asigurarea contra cazurilor neprevăzute și a bătrâneții; în schimb, cred că societatea nu numai că nu datorește nimic celor ce nu vor a'și

îndeplini datoria socială, dar din contra trebuie să ia măsuri contra lor, pentru a-i sili să o facă.

Ca urmare a acestor credințe, nefiind părtașul reprezentării intereselor sociale numai prin votul universal, ci și prin reprezentanții intereselor speciale, cari, reprezentând diferitele tovarășii contribuiesc la realizarea progresului și considerând că, pentru atingerea acestui scop, e neapărată nevoie de ordine, am fost și sunt de părere că trebuiesc date puterii executive toate mijloacele de cari acesta are nevoie pentru asigurarea și menținerea ordinei.

Am crezut în fine și cred:

Că ceia ce deosebește pe om de animale este sentimentul datoriei;

Că numai din îndeplinirea datoriei isvorăște dreptul;

Că singur progresul personal poate duce la progresul familiei, neamului și ca urmare la al omenirii și

Că ori-ce alcătuire omenească nu poate dăinui, dacă e contra legilor firești.

Astfel fiind: internaționalismul și desființarea proprietății, chiar realizate timporal, nu vor putea dăinui, căci proprietatea fiind rezultatul firesc al muncii pentru asigurarea fiecărui om contra neprevăzutelor și bătrâneții, ori câte măsuri ar lua Statul în această privință, nu va putea face față nevoilor personale, cum o poate fiecare pentru el însuși; iar națiunile fiind desvoltări firești, datorite configurației pământului și condițiilor locale – nu vor putea dispărea niciodată.

Comparația între constituțiile diferitelor țări

Constituțiunea având ca scop propășirea țării pentru care e întocmită, e înverdat că pentru îndeplinirea acestui scop e nevoie de solidarizarea tuturilor intereselor sociale; în acelaș timp pentru buna funcționare a Statului, care reprezintă aceste interese, e asemenea nevoie ca cele trei puteri socotite ca indispensabile pentru bunul mers al Statului: puterea legiuitoare, puterea executivă și puterea judecătorească, să fie separate.

Comparând din aceste puncte de vedere constituțiunile diferitelor țări constatăm că nici una din ele nu le îndeplinește complet, căci, în ce privește reprezentarea intereselor sociale, după ce timp îndelungat puterea legiuitoare a fost reprezentată numai de câteva clase restrânse, tendința actuală e ca acestea să fie reprezentate numai prin votul universal.

În ce privește separațiunea puterilor asemenea, țelul e încă departe de a fi atins; căci pe când în constituțiunile Prusiei și imperiului German, fără a mai vorbi de a Rusiei, constituțiuni acum desființate, prepondera puterea executivă, în celelalte constituțiuni preponderența o are puterea legislativă, această preponderență mergând în Statele-Unite ale Americii, – în care Președintele Republicii are prerogative

mai întinse de cât cea mai mare parte din monarhi, – până la anihilarea chiar a puterii judecătorești, atât prin dreptul ce se dă Senatului de a judeca pe toți funcționarii, printre cari și pe Președintele Republicei; cât și prin dreptul dat Congresului de a revizui toate deciziunile Curții Supreme, afară de cele relative la agenții diplomatice, consuli și State.

Din acest punct de vedere, am spus că constituțiunea noastră e cea mai bună; căci în ce privește puterea judecătorească, separațiunea puterilor e cea mai completă: funcționarii în genere fiind judecați de justiția comună iar miniștrii de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Cu toate acestea, chiar în constituțiunea noastră, nu numai că, în starea actuală, puterea judecătorească nu există ca putere în Stat, fiind numai una din ramurile puterii executive; dar separațiunea chiar a celorlalte două puteri nu e deplină, după cum voi arăta mai jos.

În adevăr deși prin articolul 31 al constituțiunii se statornicește că: *Toate puterile Statului emană de la națiune* și astfel ar fi fost firesc ca, pentru a asigura unitatea Statului, separațiunea să fie înlocuită prin interdependența puterilor; prin capitolele I, II, III și IV ale titlului III, stabilindu-se drepturile fiecăreia, pe de o parte în ce privește puterea judecătorească, se arată numai modul cum aceasta se exercită, fără a i se da nici un drept; iar pe de alta drepturile date celorlalte două, se anihilează prin dreptul dat puterii executive de a sancționa și promulga legile și împedecarea funcționării regulate a Statului, prin nevotarea după un an a bugetului de Adunarea deputaților.

Acesta, fără a mai vorbi de dispoziția al. 2 al art. 92, care, lăsând fără tărie orice act al Regelui, dacă nu e contrasemnat de un Ministru i se anihilează de fapt dreptul de a înlocui și a da în judecată pe Miniștrii.

Știu bine că aceste anomalii se explică prin dispozițiile constituționale și practicele din alte țări; părerea mea e însă că, dacă conform dispozițiilor art. 34 al Constituțiunii, care stipulează că *Interpretațiunea legilor cu drept de autoritate se face numai de puterea legiuitoare* chiar legile ordinare trebuiesc întocmite așa ca să nu dea loc la interpretări, cu atât mai mult aceasta trebuie să se facă pentru constituțiune.

Forma de guvernământ

Prima chestiune ce se pune pentru întocmirea oricărei constituțiuni este alegerea între forma monarhică și cea constituțională^[1].

^[1] Această chestiune, tratată din punctul de vedere teoretic al constituirei statelor în genere, nu poate fi pusă în discuțiune pentru țara noastră, căci odată cu purtarea românească a familiei Regale, dela declararea războiului general, care s'a solidarizat așa de complet cu neamul nostru

După părerea mea forma monarhică e cea care îndeplinește mai bine condițiunile unei bune guvernări, căci pe când reprezentanților puterei legiuitoare nu li se cere nici o pregătire, socotind agerimea minții și judecata cumpănită îndeustătoare pentru îndeplinirea însărcinării lor, nu e tot astfel pentru cei însărcinați cu executarea și aplicarea legilor, cărora li se cer pregătiri speciale cu atât mai mari cu cât și însărcinarea lor e mai mare, așa că e firesc ca celui, care reprezentând Statul ca șef al puterii executive și ca atare are printre căderile sale sarcina și dreptul de a mărgini puterea legiuitoare, să i se ceară nu numai o pregătire specială ci o pregătire cât se poate de generală.

Acesta sub forma republicană fiind ales pe timp mărginit, pe lângă faptul că, prin schimbarea sa, după ce a căpătat experiența și cunoștința lucrurilor și oamenilor, nu pot rezulta decât neajunsuri pentru binele public, nu e sigur că va avea întotdeauna nici chiar pregătirea cuvenită și aceasta, cu atât mai mult cu cât, în alegerea sa intervin pasiuni și interese de tot felul; sub forma monarhică, în care dreptul de moștenire asigură și continuitatea, pregătirea putând fi dată la timp, sunt mai mulți sorți ca această pregătire să fie făcută.

Rămân dar numai însușirile personale cari sub forma republicană pot fi superioare. Cum însă tocmai președinții cu însușiri superioare, în loc de a apăra republica au înlocuit-o prin monarhie, părerea mea e că: atât teoretic cât și practic, monarhia a preferabilă, cu condițiunea însă de a se lua măsurile cuvenite, atât pentru mărginirea puterilor suveranului cât și pentru ca acesta să-și îndeplinească îndatoririle impuse de Constituțiune.

Interdependența puterilor

Separățiunea puterilor, implicând o acțiune răzleață, cu cât va fi mai desăvârșită cu atât va da rezultate mai vătămătoare, căci puterea legiuitoare, care întocmește legile, devenind absolut preponderentă, celelalte două, cari sunt datoare a le executa și aplica, vor înceta de fapt de a mai fi puteri. Zic vătămătoare căci numai în starea actuală, când alegerile fiind făcute numai prin votul universal, aleșilor nu li se cere nici o pregătire, dar chiar atunci când pe lângă interesele personale vor fi reprezentate și interesele speciale prin aleși, pregătiți cel puțin pentru specialitatea lor, curente trecătoare și nesănătoase vor putea face ca legile votate să nu satisfacă interesul general.

De aceia se impune ca separățiunea să fie înlocuită prin interdependentă; iar aceasta să fie statornicită așa ca, în caz de deplină înțelegere, progresul să-și urmeze

Încât România și Dinastia formează o singură unitate, nici un Român, demn de acest nume, n'ar consimți la modificarea formei de guvernământ, chiar dacă Regele ar admite-o, în iubirea sa de țară, conform al. 3 al art. 128 al Constituțiunei (Vezi art. 128 la nota Măsurile excepționale).

cursul; iar în caz de desacord, întârziat pentru un timp determinat, să-și poată relua mersul înainte.

Această interdependență am căutat a o realiza, după cum voiu lămuri mai departe.

Puterea Legiuitoare

Prima modificare și cea mai importantă dela care derivă toate celelalte, este cea relativă la reprezentanța națională.

În adevăr, pentru ca legile să poată corespunde adevăratelor nevoi ale țării și să satisfacă în primul rând interesele generale e de neapărată nevoie ca puterea legiuitoare să reprezinte nu numai interesele personale, reprezentate după cum am arătat-o deja, prin votul universal ci și interesele speciale.

Zic că votul universal reprezintă interesele personale căci deși partidele politice, formate din persoane care reprezintă bună parte din interesele speciale, chiar când se găsesc în parlament, acestea urmând disciplina partidelor, realmente interesele speciale nu sunt reprezentate.

Această stare de lucruri, – datorită Revoluțiunii Franceze, care în ce privește libertatea, a desființat corporațiile, fără a ține seamă că astfel se mărginea libertatea asociațiunilor; iar în ce privește egalitatea, neținând seamă de inegalitățile firești inerente naturei oamenilor, i-a considerat pe toți ca absolut egali, – merge spre sfârșit chiar în Franța; căci, pe de o parte, corporațiile s'au reînființat ca syndicate și societăți cooperative, iar pe de alta războiul a făcut ca profesioniștii și meseriașii, trimiși pe front ca absolut egali cu ceilalți combatanți să fie în urmă luați și întrebuințați acolo, unde prin pregătirea și însușirile lor au adus mai multe foloase chiar nevoilor războiului, fără a mai vorbi de interesul general, care cerea crucea lor pentru asigurarea progresului viitor al țării.

De aceia cred că reprezentarea intereselor speciale fiind nediscutabilă, chestiunea e numai de a stabili proporția atât între interesele personale și cele speciale cât și între fie-care din cele speciale.

În ce privește interesele personale, considerând, pe de o parte, ca neîntemeiate dispozițiile adoptate în unele țări de a socoti femeile, fără cuvânt, ca neavând drept de vot, și a admite pentru bărbați, fie pluralitatea votului, fie clasarea lor după vârstă sau gradul instrucțiunii; iar, pe de alta, deosebirea în ce privește aceste interese părăndu-mi-se prea mici, cred că, pentru votul universal e îndestulătoare proporția între numărul votanților, cu condițiunea ca să nu se facă deosebire de sex nici pentru dreptul de vot nici în ce privește eligibilitatea și să fie reprezentate și minoritățile, rămânând ca proporția între interesele personale și cele speciale precum și între fiecare din cele speciale să fie stabilită în raport cu foloasele ce acestea aduc interesului general.

Cred asemenea că, pentru ca legile să poată fi cât mai bine întocmite, împărțirea legiuitorilor în două corpuri să fie menținută așa ca acțiunea de accelerare a progresului a Adunării deputaților, compusă numai din membri aleși după cum s'a arătat mai sus, să fie ponderată de Senat compus atât din membri numiți, fie dea-dreptul, fie după prezentările făcute de instituțiunile Statului și cele de înaltă cultură precum și de societățile de binefacere sau recunoscute ca persoane morale, reprezentând interesele speciale cât și de membrii aleși de consiliile județene și comunale.

Cred în fine că pentru acelaș motiv, adică pentru cât mai buna întocmire a legilor, e bine ca numărul legiuitorilor să nu fie prea mare atât pentru că poftele cresc în raport cu numărul acestora, iar calitatea scade; cât și pentru că, prin fărâmițarea acestora în partide numeroase numărul legiuitorilor reali se micșurează, de oare ce în genere nu membrii partidelor hotărăsc ci cel mult comitetele; iar fărâmițarea se face tot pentru satisfacerea poftelor.

Pentru a asigura atât continuitatea lucrărilor cât și independența lor, pe de o parte corpurile legiuitoare vor fi alese la început pe o perioadă de 6 ani, reînnoindu-se pe jumătate din 3 în 3 ani, iar pe de alta ele nu vor mai putea fi dizolvate.

În schimb, pentru a realiza independența puterilor, pe de o parte, legile votate din nou, după două reînnoiri trienale, vor fi promulgate chiar fără sancțiunea regală; iar pe de alta, puterea legiuitoare va putea fi țăr murită de puterea judecătorească, în caz când legile votate ar fi contrare dreptului și moralei naturale, cari zac în conștiința fiecărui om.

Puterea Executivă

Puterea executivă, încredințată Regelui, are ca misiune de a supraveghia și asigura executarea legilor.

Ca atare, fiind subordonată puterei legiuitoare, pentru a deveni adevărată putere în Stat, i s'a dat prin Constituțiune dreptul de a sancționa și promulga legile și de a încheia convențiuni cu Statele vecine, drepturi cari constituiesc puterea sa de guvernare.

În acelaș timp pentru a i se da putința de a-și îndeplini misiunea, ca putere administrativă, i s'a pus la dispoziție puterea armată și dat atât dreptul de a face regulamente pentru aplicarea legilor cât și dreptul de a numi și revoca pe miniștri și ceilalți funcționari ai Statului.

Aceste dispozițiuni însă sunt neîndestulătoare căci pe de o parte nici Constituțiunea nici vre o altă lege nu indică modul exercitărei puterei de guvernare; iar pe de alta, cea mai mare parte din legile necesare pentru exercitarea puterei administrative, a căror întocmire art. 131 al constituțiunei o cerea în timpul cel mai scurt, n'au fost făcute nici până azi, iar cele făcute, în loc de a fi descentralizatoare, con-

centrând din contră puterea în mânele numai a câtorva, au îngreuiat prin aceasta bunul mers al afacerilor Statului.

De aceia considerând că interesul general cere ca puterea și unitatea de acțiune să fie introduse la toate treptele administrațiunii, pentru a stabili normele după cari legile de organizare trebuiesc întocmite așa, ca prin maximum de muncă și minimum de formalități interesele locuitorilor să fie cât mai repede satisfăcute, am introdus în Constituțiune atât dispozițiunile relative la atribuțiunile Consiliului de miniștri și modului cum diferitele interese ale Statului trebuiesc grupate în ministere, fixând numărul acestora, cât și atribuțiunile, îndatoririle și condițiunile pentru numirea și asigurarea independenței funcționarilor.

Ceea-ce m'a determinat a introduce pe de o parte în Constituțiune dispozițiunile relative la fixarea numărului ministerelor, care a fost chiar redus, iar pe de alta a introduce și dispozițiunile ce am socotit indispensabile bunei funcționări a așezămintelor Statului, lăsând pe celelalte nelămurite, a fost:

1) Convingerea ce am de timp îndelungat că, dacă pentru satisfacerea intereselor personale e nevoie ca fie-care funcționar să rezolve deadreptul pe răspunderea sa, toate cesiunile ce intră în atribuțiunile și îndatoririle sale, e și mai mare nevoie ca, pentru apărarea intereselor generale și speciale, supravegherea și direcțiunea acestora să se afle într'o singură mână.

2) Dorința de a pune stavilă modificărilor ce s'au adus până acum prin legi ordinar legilor de organizare pentru satisfacerea intereselor politice și chiar personale.

Procedând în fine pentru puterea executivă ca și pentru cea legislativă, în ce privește interdependența, pe de o parte, s'a desființat dreptul de dizolvare al Corpurilor Legiuitoare și limitat dreptul de sancționare a legilor, iar, pe de alta prin desființarea obligațiunei de contrasemnare a actelor sale de către miniștri, s'a dat Regelui deplina putere de care are nevoie în acțiunea sa de Șef al puterei executive, făcându-l în schimb răspunzător în cazul când ar căuta să desființeze legile.

Puterea Judecătorească

Această putere are trei mari îndatoriri:

- 1) De a garanta organizarea Statului;
- 2) De a judeca pe funcționari pentru călcarea legilor și a le apăra drepturile în contra Statului, în caz când acesta le-ar vătăma și
- 3) De a asigura executarea legilor, din punctul de vedere al dreptului, în cesiuni de drept privat.

Pentru îndeplinirea ultimelor două îndatoriri, puterea judecătorească fiind obligată a se conforma ea însăși legilor, e subordonată, ca și puterea executivă, puterei legislative; iar pentru îndeplinirea celei dintâi constituțiunea actuală nu-i dă nici un drept.

Constituția modificată

TITLUL I

Despre Constituțiune

Art. 1 Constituțiunea are menirea de a stabili legături de solidaritate și armonie între puterile Statului spre a asigura:

- 1) Teritoriul României;
- 2) Independența și propășirea națiunii.

TITLUL II

Despre teritoriul României

Art. 2 Regatul României cu toate județele sale^[1] constituie un singur Stat indivizibil.

Art. 3 Teritoriul României este nealienabil.

Limitele Statului nu pot fi schimbate sau rectificate decât în virtutea unei legi.

Art. 4 Teritoriul României nu se poate coloniza cu populațiuni de gintă străină.

Art. 5 Teritoriul este împărțit în județe, județele în plăși, și plășile în comune.

Se vor înființa asemenea, la caz de nevoie, pentru interesele administrative, sanitare, culturale sau economice, a două sau mai multe comune, fără a ține seama de hotarele plășilor sau județelor regiuni permanente sau temporare:

a) Pentru cele de interes general, după propunerea Guvernului;

b) Pentru cele de interes local, după cererea a unuia sau mai multe consilii comunale sau județene.

Aceste diviziuni sau sub-diviziuni nu pot fi schimbate sau rectificate de cât prin o lege.

TITLUL III

Despre puterile Statului

Art. 6 Toate puterile Statului emană de la națiune, care nu le poate exercita de cât numai prin delegațiune și după principiile și regulile așezate în Constituțiunea de față.

Puterile Statului sunt:

- 1) Puterea legislativă;
- 2) Puterea executivă;
- 3) Puterea judecătorească.

^[1] Am admis că, printr'o lege ordinară conform al art. 2 al Constituțiunei în vigoare, fixându-se noi limite ale României, fac parte din Regatul României atât județele din dreapta Dunărei, cât și cele din Basarabia, Bucovina, Crișana, Maramureș, Temișana și Transilvania.

TITLUL IV

Despre drepturile românilor

Art. 7 Românii se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor.

Art. 8 Constituțiunea de față și celelalte legi relative la drepturile politice determină cari sunt, oșebit de calitatea de român, condițiunile necesare pentru exercitarea acestor drepturi.

Art. 9 Diferența de credințe religioase și confesiuni nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita.

§ I. Străinul fără oșebire de religione supus sau nesupus unei protecțiuni străine, poate dobândi împământenirea cu condițiunile următoare.

a) Va adresa guvernului cererea de naturalizare, în care va arăta capitalul ce posedă, profesiunea sau meseria ce exercită și voința de a-și stabili domiciliul în România;

b) Va locui, în urma acestei cereri, zece ani în țară și va dovedi prin faptele sale că este folositor ei;

§ II. Pot fi scutiți de stagiou:

a) Acei cari vor fi adus în țară industriei, invențiuni utile sau talente distinse, sau care vor fi fondat aci stabilimente mari de comerciu sau de industrie;

b) Acei cari, fiind născuți și crescuți în România din părinți stabiliți în țară, nu s'au bucurat nici unii nici alții vr'o dată de vr'o protecțiune străină;

§ III. Naturalizarea nu se poate acorda decât prin lege și în mod individual.

§ IV. O lege specială va determina modul prin care străinii vor putea stabili domiciliul lor pe teritoriul României.

§ V. Numai românii sau cei naturalizați români pot dobândi imobile rurale în România.

Drepturile până acum câștigate sunt respectate.

Convențiunile internaționale astăzi existente rămân în vigoare cu toate clauzele și termenele coprinse într'însele.

Art. 10 Împământenirea se dă de puterea legislativă.

Numai împământenirea aseamănă pe străin cu românul pentru exercitarea drepturilor politice.

Art. 11 Românul din orice Stat, fără privire către locul nașterii sale, dovedind lepădarea sa de protecțiunea străină, poate dobândi de îndată exercitarea drepturilor politice printr'un vot al Corpurilor legiuitoare.

Art. 12 Nu există în Stat nici o deosebire de clasă. Sunt egali înaintea legii și datori a contribui fără deosebire, după puterile lor, la dările și sarcinile publice.

Statul e însă dator, în marginile putinței sale, a asigura printr'o asistență frățească, existența celor infirmi și nevoiași.

Cerșetoritul e cu desăvârșire oprit.

Legi speciale vor determina condițiunile de admisibilitate și de înaintare în funcțiunile Statului.

Străinii nu pot fi admiși în funcțiuni publice decât în cazuri excepționale și anume statornicite de legi.

Art. 13 Toți străinii aflători pe pământul României se bucură de protecțiunea dată de legi persoanelor și averilor în genere.

Art. 14 Toate privilegiile scutirile, și monopolurile de clasă sunt oprite pentru totdeauna în Statul român.

Titlurile de nobleță străină, precum: principii, grafi, baroni și alte asemenea, ca contrarii vechiului așezământ al țării, sunt și rămân neadmise în Statul român.

Decorațiunile străine se vor purta de români numai cu autorizarea Regelui.

Art. 15 Libertatea individuală este garantată.

Nimeni nu poate fi urmărit de cât în cazurile prevăzute de legi și după formele prevăzute de ea.

Nimeni nu poate fi oprit sau arestat, afară de cazul de vină veghiată, de cât în puterea unui mandat judecătoresc motivat, și care trebuie să-i fie comunicat la momentul arestării sau cel mult în 24 ore după arestațiune.

Art. 16 Nimeni nu poate fi sustras în contra voinței sale de la judecătoria ce îi dă legea.

Art. 17 Domiciliul este neviolabil.

Nici o vizitare a domiciliului nu se poate face de cât în cazurile anume prevăzute de lege și potrivit formelor de ea prescise.

Art. 18 Nici o pedeapsă nu poate fi înființată nici aplicată de cât în puterea unei legi.

Art. 19 Nici o lege nu poate înființa pedeapsa confiscării averilor.

Totuși, atât proprietatea de orice natură, lăsată nefructificată de deținătorii ei, cât și averile dobândite prin mijloace necinstite sau speculă – înțelegând prin speculă câștigul exagerat a orice fel de muncă, – vor fi luate fără nici o plată și date Casei asistenței publice.

Art. 20 Pedeapsa morții nu se va putea reînființa, afară de cazurile prevăzute în codul penal militar în timp de războiu.

Art. 21 Proprietatea de orice natură, *câștigată prin muncă cinstită*, și creanțele asupra Statului sunt sacre și inviolabile; *posesorii proprietății fiind însă datori a o fructifica, spre folosul economiei naționale.*

Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate *socială sau* publică, legalmente constatată și după o dreaptă și prealabilă despăgubire.

Prin cauză de utilitate socială se înțelege: apărarea proprietății clădite sau neclădite, asigurarea averilor mobile și imobile, oamenilor și animalelor folositoare, contra accidentelor de orice fel și constituirea de dote sau rente viagere, precum și construcțiunile de locuințe, făcute de Stat și așezămintele depinzând de el, de autoritățile publice, societățile cooperative și de societăți sau de proprietarii de stabilimente industriale și comerciale pentru funcționarii, meseriași și lucrătorii lor precum și exploatarea proprietăților și instalațiunilor și vânzarea fabricatelor, obiectelor și lucrurilor monopolizate de Stat.

Prin cauză de utilitate publică se înțelege comunicațiunea, salubritatea publică, lucrările de apărare a țării și cele de interes militar, cultural, istoric sau arheologic, de irigațiuni, căderi de apă, de secare de bălți, regularea cursurilor apelor, de canalizare, de împădurire sau de creare de zone de protecțiune a pădurilor, de comasare a proprietăților mici rurale sau a terenurilor urbane, de înființare de așezăminte industriale arătate prin lege specială, construcțiunile de edificii publice de către Stat, județe, *regiuni* sau comune precum și orice alte lucrări de interes public.

Legile existente privitoare la alinierea și lărgirea stradelor de prin comune precum și malurile apelor, ce curg sau pe lângă ele, rămân în vigoare.

Legi speciale vor regula procedura și modul expropriațiunei.

Libera și neîmpiedicata întrebuițare a râurilor navigabile și flotabile, a șoselelor și altor căi de comunicare este de domeniul public.

I. Pentru cauză de utilitate națională se sporește întinderea proprietății rurale țărănești prin exproprierea terenurilor cultivabile în măsura și condițiunile următoare, în scopul de a se vinde țăranilor cultivatori de pământ, cu precădere țăranilor mobilizați din această categorie, sau a familiilor lor dacă ei au murit din cauza sau în timpul războiului.

Se vor expropria în întregime:

a) Terenurile cultivabile ale Domeniului Coroanei, ale Casei Rurale și ale tuturor persoanelor morale publice sau private, fundațiuni, etc., chiar când actele de fundațiune, de donațiune, testamentele sau orice alte dispozițiuni sub orice titlu, ar prevedea direct sau prin orice fel de clauze prohibitive neînstrăinarea lor sau le ar fi dat o altă afectățiune specială.

b) Proprietățile rurale, în cuprinderea lor totală, ale supușilor Statelor străine, fie că sunt străini prin originea lor, fie că au devenit străini prin căsătorie sau în alt mod.

c) Proprietățile rurale, în cuprinderea lor totală, ale absenteiștilor.

Din toate aceste proprietăți, ca și din proprietățile Statului, – cari de asemenea se vor vinde țăranilor cultivatori de pământ, – Statul va putea rezerva pământurile cultivabile care au o destinațiune specială sau cărora li se va putea da o asemenea destinațiune specială răspunzând unui interes general.

II. Se va expropria din proprietățile rurale particulare o întindere de 2 milioane hectare, teren cultivabil. Exproprierea se va face pe temeiul unei scări progresive care se va determina de legea de expropriere, scară care va începe cu proprietățile având o întindere de la 100 hectare în sus, pământ cultivabil, minim intangibil.

Întinderea proprietăților se va socoti după starea lor juridică la data de 15 August 1916, ținându-se însă seamă de efectul succesiunilor deschise de la această dată până la promulgarea legii generale de expropriere.

În calculul acestor 2.000.000 de hectare nu vor intra proprietățile cari se expropriază în întregime și care sunt prevăzute la alin. I, literile a și b ci numai cele de la litera c, în porțiunea lor cultivabilă.

Terenurile constatate petrolifere, sunt excluse de la exproprierea de mai sus, până la o întindere de 12.000 ha în toată țara, cu condiția ca proprietarul care ar fi supus exproprierei unui asemenea teren, să dea o întindere egală de teren cultivabil în același județ sau într'un județ limitrof.

III. Peste exproprierea de terenuri prevăzute la alin. I literile a, b și c și alin. II, legea de expropriere va mai prevedea, pentru regiunile de munte, înființarea de izlazuri comunale formate prin exproprierea din proprietățile private, care nu intră în categoria de mai sus, numai a suprafeței solului trebuincios.

IV. Prețul terenurilor expropriate pentru cauză de utilitate națională, se va fixa în ultimă instanță de Curțile de apel, iar plata lui se va putea face în titluri de rentă emise de Stat amortizabile și purtătoare de o dobândă de 5% pe an, socotită fiind valoarea nominală drept valoare reală.

V. Lucrările pentru întocmirea legilor generală și specială de expropriere pentru utilitate națională vor începe de îndată. Aceste legi vor fi promulgate cel mai târziu în termen de șase luni de la liberarea teritoriului.

Legea generală de expropriere pentru cauză de utilitate națională, care va desvolta principiile cuprinse în acest articol, se va vota conform ultimului aliniat al art. 128 din prezenta Constituțiune.

Dispozițiunile ei vor fi înscrise în acest articol din care fac de drept parte.

Art. 22 Proprietatea dată țăranilor prin legea rurală și despăgubirea garantată proprietarilor prin acea lege nu vor putea fi niciodată atinse.

Art. 23 Libertatea conștiinței este absolută.

Libertatea tuturor cultelor este garantată, întru cât însă celebrațiunea lor nu aduce o atingere ordinii publice sau bunelor moravuri.

Religiunea ortodoxă a Răsăritului este religiunea dominantă a Statului român.

Biserica ortodoxă română este și rămâne neatârnată de ori ce chiriarchie străină, păstrându-și însă unitatea cu Biserica ecumenică a răsăritului în privința dogmelor.

Afacerile spirituale, canonice și disciplinare ale Bisericii ortodoxe române se vor regula de o singură autoritate sinodală centrală, conform unei legi speciale.

Mitropoliții și episcopii eparhioți ai Bisericii ortodoxe române sunt aleși după modul ce se determină prin o lege specială.

Art. 24 Actele Statului civil sunt de atribuțiunea autorității civile.

Întocmirea acestor acte va trebui să procedă în totdeauna benedictiunea religioasă, care pentru căsătorii va fi obligatoare, afară de cazurile ce se vor prevedea prin anume lege.

Art. 25 Învățământul este liber.

Libertatea învățământului este garantată întru cât exercițiul ei nu ar atinge bunele moravuri sau ordinea publică.

Represiunea delictelor este regulată numai prin lege.

Se vor înființa treptat școli primare în toate comunele României.

Învățătura în școlile *primare* și *normale* ale Statului, *precum și în seminare*, se dă fără plată.

Învățătura primară va fi obligatoare pentru tinerii Români pretutindeni unde se vor afla instituite școli primare.

O lege specială va regula tot ce privește învățământul public.

Art. 26 Constituțiunea garantează tuturor libertatea de a comunica și publica ideile și opiniunile lor prin grai, prin scris și prin presă, fie-care fiind responsabil de abuzul acestei libertăți în cazurile determinate prin codicele penal, care nici într'un caz nu va putea restrânge dreptul în sine.

Nici o lege excepțională nu se va putea înființa în această materie.

Nici cenzura, nici o altă măsură preventivă pentru apariția, vinderea sau distribuțiunea oricărei publicații nu se va putea înființa.

Nu este nevoie de autorizația prealabilă a nici unei autorități pentru apariția oricărei publicații.

Nici o cauțiune nu se va cere de la ziarști, scriitori, editori, tipografi și litografi.

Presa nu va fi pusă niciodată sub regimul avertismentelor.

Nici un ziar sau publicațiune nu va putea fi suspendat sau suprimat.

Autorul este răspunzător de scrierile sale; în lipsa autorului este răspunzător girantul; iar în lipsa acestuia, editorul.

Orice ziar trebuie să aibă un girant răspunzător care să se bucure de drepturile civile și politice.

Delictele de presă se judecă de juriu afară de acelea ce s'ar comite contra persoanei Regelui și a Familiei Regale sau contra *capilor* Statelor străine și *persoanelor private ori publice*, care se vor judeca după dreptul comun.

Arestul preventiv în materie de presă este interzis, *afară de cazul delictelor contra persoanelor*.

Art. 27 Secretul scrisorilor, al depeșilor telegrafice și *telefonice* este neviolabil.

O lege va determina responsabilitatea agenților guvernului pentru violarea secretului scrisorilor și depeșilor încredințate Poștei și Telegrafului.

Art. 28 Românii au dreptul de a se aduna pașnici și fără arme, conformându-se legilor cari regulează exercitarea acestui drept, pentru a trata tot felul de cestiuni; întru aceasta nu este trebuință de autorizațiune prealabilă.

Această dispozițiune nu se va aplica și întrunirilor în loc deschis, cari sunt cu totul supuse legilor polițienești.

Art. 29 Românii au dreptul a se asocia conformându-se legilor, care regulează exercițiul acestui drept.

Art. 30 Oricine are dreptul a adresa petițiuni Regelui, Corpurilor Legiuitoare precum și Înaltei Curți de justiție și casație, contra ministerilor pentru vătămările aduse; iar pentru cele aduse de ceilalți funcționari, autorităților indicate prin legile speciale, precum și dreptul de a cere și obține copii certificate după actele aflate în dosarele administrațiilor publice, pentru stabilirea vătămarilor ce li s'ar fi adus, fie de acestea, fie de funcționarii acestora, spre a'i servi în fața justiției atât în afacerile penale, cât și în cele civile și comerciale*.

Fie care are dreptul de a se adresa la autoritățile publice prin petițiuni subscrise de una sau mai multe persoane, neputând însă petiționa de cât în numele subscrișilor.

Numai autoritățile constituite au dreptul de a adresa petițiuni în nume colectiv.

Art. 31 Nici o autorizație prealabilă nu este necesară pentru a se exercita urmăriri contra funcționarilor publici pentru faptele administrațiunii lor de părțile vătămate; rămânând însă neatinsă regulile speciale statornicite în privința miniștrilor.

Cazurile și modul urmării se vor regula prin anume lege.

Dispozițiuni speciale în codicele penal vor determina penalitățile prepuitoarelor.

Art. 32 Nici un Român, fără autorizațiunea guvernului, nu poate intra în serviciul unui Stat fără ca însuși prin aceasta să își piardă naționalitatea.

Extrădarea refugiaților politici este oprită.

TITLUL V

Despre puterea legislativă

Art. 33 Puterea legislativă are menirea, de a stabili prin legi, legături de solidaritate, atât între interesele generale și cele speciale cât și între acestea și interesele locuitorilor țării:

a) Prin înlesnirea dezvoltării producției avuțiilor țării și muncii locuitorilor;

* Autoritățile publice, ca persoane morale și reprezentante ale interesului general, ca pilduitoare ale moralei, neputând susține de cât procese drepte, e firesc ca, atunci când de bună credință, au intentat un proces, să nu refuze liberarea probelor aflate în dosarele sale cari pot lumina Justiția în hotărârile sale.

b) Prin ocrotirea averei și persoanei fiecărui locuitor, contra vătămărilor de orice fel, ce i s'ar aduce de oricine.

Art. 34 Puterea legislativă se exercită colectiv de către Rege și reprezentățiunea națională.

Reprezentățiunea națională se împarte în două Adunări.

Senatul și Adunarea deputaților.

Orice lege cere învoirea câtor trele ramuri ale puterii legiuitoare.

Nici o lege nu poate fi supusă sancțiunii regale de cât după ce se va fi discutată și votată liber de majoritatea ambelor Adunări.

Art. 35 Inițiativa legilor este dată fiecăreia din cele trei ramuri ale puterii legislative.

Totuși orice lege relativă la veniturile și cheltuelile Statului sau la contingentul armatei, trebuie să fie votată mai întâiu de Adunarea deputaților.

Art. 36 Interpretățiunea legilor cu drept de autoritate se face numai de puterea legiuitoare.

Art. 37 Interesele exclusiv județene sau comunale, se regulează după principiile așezate prin Constituțiune și prin legi speciale.

CAPITOLUL I

Despre reprezentarea națională

Art. 38 Membrii amândurora Adunări reprezintă națiunea, iar nu numai județul sau localitatea care i'a numit.

Art. 39 Ședințele Adunărilor sunt publice.

Cu toate acestea, fiecare Adunare se formează în comitet secret după cererea președintelui sau a zece membri.

Ea decide în urmă cu majoritatea absolută dacă ședința trebuie redeschisă în public asupra aceluiași obiect.

Art. 40 Fie-care din Adunări verifică titlurile membrilor săi și judecă contestațiunile ce se ridică în această privință.

Nici o alegere nu poate fi validată de cât cu două treimi din numărul membrilor prezenți.

Art. 41 Nimeni nu poate fi tot-de-odată membru al uneia și al celei-lalte Adunări.

Art. 42 Membrii uneia sau celei-lalte Adunări, numiți de guvern într'o funcțiune salariată pe care o primesc, încetează de a fi deputați și nu'și reiau exercițiul mandatului lor decât în virtutea unei noi alegeri.

Aceste dispoziții nu se aplică miniștrilor.

Legea electorală determină incompatibilitățile.

Art. 43 La fie-care sesiune Adunarea deputaților își numește președintele, vice-președinții și compune biuroul său.

Ea alege, în acelaș timp o Delegație legislativă, compusă din 15 membri și 5 supleanți, care, împreună cu cea aleasă de Senat:

a) Cercetează, modifică și aprobă regulamentele, hotărârile și bugetele consiliilor județene regionale și comunale urbane;

b) Controlează aplicarea bugetului Statului;

c) Aprobă în lipsa Adunării creditele suplimentare și extraordinare pentru trebuințe cari nu se pot amâna, în marginele fondului special prevăzut în buget.

Art. 44 Senatul alege din sânul său pe președinte, pe vice-președinți precum și pe ceilalți membri ai biuroului său.

Senatul alege, în acelaș timp, o Delegație legislativă, compusă din 9 membri și 3 supleanți, dintre cari 3 membri și 1 supleant, vor fi aleși dintre senatorii reprezentând consiliile județene și comunale, care, împreună cu cea aleasă de Adunarea deputaților, va lucra conform prevederilor art. 43.

Art. 45 Ori-ce rezoluțiune este luată cu majoritatea absolută a sufragiilor, afară de ceea-ce se va statornici prin regulamentele Corpurilor legiuitoare în privința alegerilor și presentațiunilor.

În caz de împărțeață a voturilor, propozițiunea în deliberațiune este respinsă.

Adunările țin ședințe cu jumătate plus unul din numărul membrilor înscriși în apelul nominal.

Art. 46 Voturile se dau prin sculare și ședere, prin viu grai sau prin scrutin secret.

Un proiect de lege nu poate fi adoptat de cât după ce s'a votat articol cu articol.

Art. 47 Fiecare din Adunări are dreptul de anchetă.

Art. 48 Adunările au dreptul de a amenda și de a despărți în mai multe părți articolele și amendamentele propuse.

Art. 49 Orice membru al Adunărilor, are dreptul de a supune deliberărilor Adunărei proiecte sau modificări de legi.

Are asemenea dreptul de a adresa miniștrilor *cestiuni* și interpelări, *la cari aceștia sunt datori a răspunde.*

Art. 50 Ori-cine are dreptul a adresa petițiuni Adunărilor prin mijlocirea biuroului sau a unui din membrii săi.

Fie-cari din Adunări are dreptul de a adresa miniștrilor petițiunile ce'i sunt adresate. Miniștrii sunt datori a da explicațiuni asupra cuprinderii lor, ori de câte ori Adunarea ar cere-o.

Art. 51 Nici unul din membrii uneia sau celei-lalte adunări nu poate fi urmărit sau prigunit pentru opiniunile și voturile emise de dânsul în cursul exercițiului mandatului său.

Art. 52 Nici un membru a-l uneia sau celei-lalte Adunări nu poate în timpul sesiunii să fie nici urmărit, nici arestat în materie de represiune, de cât cu autorisațiunea Adunării din care face parte, afară de casul de vină vădită.

Delegațiunea sau urmărirea unui membru al uneia sau al celei-lalte Adunări este suspendată în tot timpul sesiunii dacă Adunarea o cere.

Art. 53 Fie-care Adunare determină prin regulamentul său, modul după care ea își exercită atribuțiunile.

Art. 54 Fie-care din Adunări deliberează și iau rezoluțiunile lor separate, afară de casurile anume specificate în Constituțiunea de față.

Art. 55 Fie-care din ambele adunări are dreptul ecclusiv de a exercita propria sa poliție prin președintele ei, cari singur, după încuviințarea Adunării, poate da ordin gardei de serviciu.

Art. 56 Nici o putere armată nu se poate pune la ușile sau în jurul uneia sau alteia din Adunări, fără învoirea ei.